

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

SANTRAUKA

DĖL VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANČIŲ AKCIJŲ ATSTOVAVIMO VERTINIMO

2004 m. liepos 5 d.

Vilnius

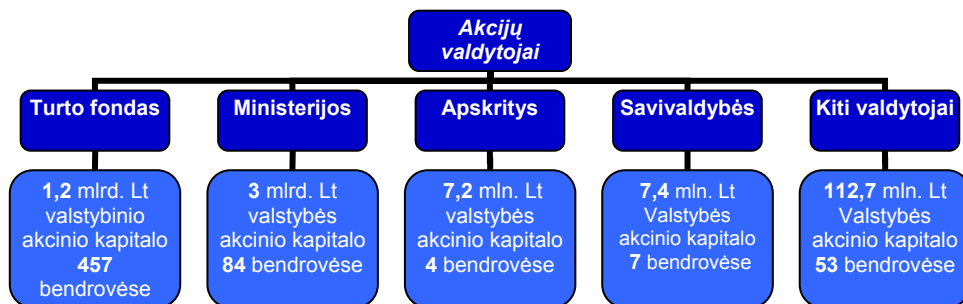
Valstybės kontrolė atliko penkis valstybinius auditus tema – *Valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų atstovavimo vertinimas*. Santraukoje pateikiama apibendrinta šių auditų ataskaitų, informacija. Auditai atlikti suformulavus bendrą temą ir tikslą – įvertinti, valstybinės valdžios ir kitų institucijų finansinio valstybės turto atstovavimo ir valdymo organizavimą, bei valdomo turto realumą, t.y. naudingumą ir pelningumą valstybei.

Auditų metu buvo siekiama nustatyti problemas, su kuriomis susiduria valstybinės valdžios institucijos, atstovaudamos valstybei ir įgyvendindamos jai priklausančių akcijų suteikiamas teises bendrovėse, pasiūlyti galimus problemų sprendimo variantus, kurie padėtų užtikrinti tinkamą atstovavimą valstybės interesams, turto valdymą bei disponavimą, valstybės finansinio turto naudingumą ir pelningumą valstybės biudžetui.

VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANČIŲ AKCIJŲ ATSTOVAVIMO AKCINĖSE IR UŽDAROSIOSE AKCINĖSE BENDROVĖSE VERTINIMAS

Atlikus valdytojų analizę, valdančių valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas ir kapitalo dalį bendrovėse, nustatyta, kad bendrovių, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausė akcijos arba kapitalo dalis, 2003 gruodžio 31 dieną buvo 605, o valstybei priklausančių akcijų nominali vertė sudarė 4 400 4 mln. Lt.

2003 metais finansinį valstybės turtą valdė ne viena valstybinė įstaiga ir organizacija.

Siekiant suformuluoti objektyvias išvadas apie atstovimą valstybės interesams, turto valdymą, problemas, su kuriomis susiduriama administruojant valstybei priklausančią turtą, pareikšti nuomonę apie valstybės finansinio turto pelningumą ir naudingumą, buvo nuspręsta pasirinkti kelias institucijas ir atlikti jose tokius pačius auditus, siekiant bendro tikslo. Auditai buvo atlikti penkiose valstybinėse institucijose, pasirinktose įvertinus jų valdomų ir valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų kiekį ir bendrovių skaičių.

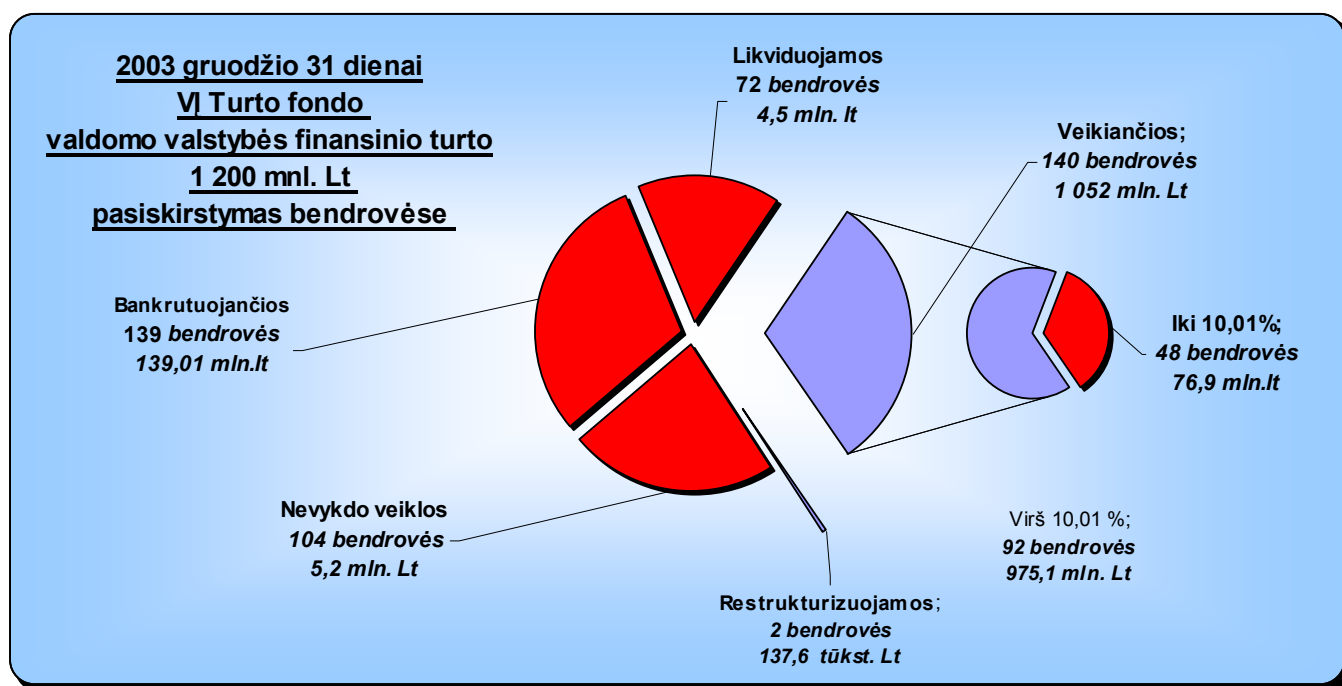
Apibendrinus išankstinio tyrimo metu surinktą informaciją ir nustačius įstaigas, valdančias valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijas, buvo pasirinktos institucijos iš trijų akcijų valdytojų grupių:

Valstybės turto fondas

Atlikus valdytojų, kurie valdo valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas ir kapitalo dalį bendrovėse, analizę, nustatyta, kad *didžiausią šio turto dalį 2003 m. gruodžio 31 d. valdė VĮ Valstybės turto fondas (toliau – Turto fondas), atstovaudamas valstybei 457–iose bendrovėse. Jis valdė, naudojosi ir disponavo šių bendrovių akcijas, kurių nominali vertė sudarė 1 200 mln. Lt.* Tiesioginę atstovavimo valstybei funkciją vykdė Turto valdymo padalinys ir jam pavaldūs Nekilnojamojo turto skyrius, Restruktūrizavimo ir bankroto skyrius, Akcijų valdymo skyrius. Nuo 2004 m. birželio 1 d. Turto fondo struktūra šiek tiek pasikeitė – Turto valdymo padalinį šiuo metu sudaro Akcijų valdymo ir Nekilnojamojo turto skyriai.

2003 metų gruodžio 31 dieną tik 30% (48 bendrovės) iš visų bendrovių, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausė mažiau negu 10,01 % akcijų ir jomis disponavo Turto fondas, buvo veikiančios. Valstybė, kaip akcininkė, bendrovėse, kuriose jai priklauso mažiau negu 10,01% akcijų,

pagal Akcinių bendrovių įstatymą turi labai ribotas teises. Tai užkerta kelią daryti įtaką bendrovių veiklai. Šių bendrovių valstybei priklausančios akcijos nėra paklausios finansinio turto rinkoje. Tokia situacija didina bendrovių akcijų administravimo išlaidas ir neduoda valstybei jokios naudos. Todėl audito metu vertinti buvo pasirinktos tos bendrovės, kuriose valstybei priklauso mažiau negu 10,01 % akcijų ir kurios pagal Turto fondo duomenis 2003 m. gruodžio 31 dieną buvo veikiančios.

Taip pat buvo vertinamas akcijų atstovavimas bankrutuojančiose, likviduojamose, nevykdančiose veiklos ir restruktūrizuojamose bendrovėse, kuriose valstybė 2003 m. gruodžio 31

d. turėjo akcijų už 148,8 mln. Lt ir kurios minėtą datą neturėjo jokio pelno ir naudos valstybei. Ši bendrovių grupė Valstybės turto fonde anksčiau nagrinėta nebuvo.

AUDITO REZULTATAI

(Priedas Nr. 1)

Audito metu analizuojant Turto fondo atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises, organizavimo atitiktį galiojantiems teisės aktams, nustatyta, kad Turto fonde atstovavimas organizuojamas vadovaujantis šią sritį reglamentuojančiais teisės aktais, patvirtinus reikiamas taisykles, koreguojama Turto fondo organizacinė struktūra ir yra patvirtinti skyrių, tiesiogiai atsakingų už atstovavimą, nuostatai, apibrėžtos jų funkcijos ir uždaviniai.

Bendrovės, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausė mažiau negu 10,01% akcijų

2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas atstovavo valstybei 48 veikiančiose bendrovėse, kuriose valstybei priklausė iki 10,01 %, o jų nominali vertė sudarė 76,9 mln. Lt. 19-os bendrovių valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijų paketai buvo parduoti 2004 m. arba šių bendrovių akcijos buvo skirtos atlyginimui už valstybės išperkamą išlikusį nekilnojamą turtą ir kompensavimui už žemę, mišką ir namus. Likusios 29 bendrovės į privatizavimo objektų sąrašą buvo įtrauktos nuo 1997 metų, tačiau parduoti valstybei priklausančių šių bendrovių akcijų Turto fondui nepavyko. Visų šių bendrovių akcijos buvo bandomos parduoti aukcionuose, kurie skirtingų bendrovių valstybei priklausančių akcijų paketams buvo skelbiami nuo 1 iki 11 kartų. Nors pakartotiniuose aukcionuose akcijų paketų kainos buvo mažinamos, šių akcijų parduoti nepavyko.

Keturių bendrovių, kurios buvo įtrauktos į privatizavimo objektų sąrašą 1997, 1998, 1999 ir 2000 metais, akcijų paketai buvo parduodami, skelbiant aukcioną 11 kartų. Viena 1998 m. į šį sąrašą įtraukta bendrovė buvo bandoma privatizuoti 10-yje aukcionų.

Aštuonių bendrovių, į privatizavimo objektų sąrašą įtrauktų 1998, 2000, 2002 ir 2004 metais, valstybei priklausančios akcijos nebuvo bandomos parduoti – bendrovės nebuvo įtrauktos į privatizavimo programą. Visos šios bendrovės dirba nuostolingai arba dėl objektyvių priežasčių Turto fondas apie jas neturi duomenų.

Auditorių nuomone, esant aprašytai situacijai, tikslinga būtų svarstyti dėl bendrovių, kuriose valstybei priklauso iki 10,01%, akcijų paketų privatizavimo už minimalią kainą.

Nevykdančios veiklos bendrovės

2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas patikėjimo teise valstybei priklausančias akcijas valdė 104 akcinėse ir uždarosiose bendrovėse, kurios buvo įvardytos kaip nevykdančios veiklos. Valstybei priklausančių akcijų nominali vertė siekė 5,2 mln. Lt.

Terminas nevykdančios veiklos bendrovės Turto fondo duomenų bazėje naudojamas, siekiant atskirti veikiančias įmones nuo tų, kurios arba žinomai nevykdo veiklos, arba Turo fondas neturi apie jas informacijos. Šis terminas nėra siejamas su bendrovių teisiniu statusu.

Turto fondo duomenų bazėje yra bendrovių, kurios nevykdančiomis veiklos pripažįstamos nuo 1994 metų. Didžioji dalis bendrovių (21) kaip nevykdančios veiklos buvo įvardytos 1999 metais. Audito metu nustatyta, kad Turto fondo duomenų bazėje yra 7 bendrovės, įvardytos kaip nevykdančios veiklos, tačiau nepateikta tiksli data, nuo kada bendrovės neveikia.

2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas atstovaudamas valstybei, patikėjimo teise akcijas valdė 244 veikiančiose bendrovėse, iš kurių 104 buvo įvardytos kaip nevykdančios veiklos. Iš šių bendrovių valstybė negali tikėtis gauti jokio realaus pelno. Auditorių nuomone, tikslingiausia būtų nutraukti daugumos šių bendrovių veiklą jas likviduojant. Dauguma jų kurį laiką nevykdo veiklos ir tikėtina, jog nevykdys, nes turi finansinių problemų, kai kurių turtas parduotas, o likęs nelikvidus, ir nėra vadovaujančių asmenų, kai kurios bendrovės turi teisinių problemų.

Valstybės turto fondas, kaip juridinis asmuo, atstovaudamas valstybei priklausančias akcijas akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse ir negaudamas jokios informacijos apie jų vykdomą veiklą, turi galimybę kreiptis į Juridinių asmenų registrą, kuris savo ruožtu, vadovaudamasis Juridinių asmenų registro tvarkymo taisyklėmis¹, turi teisę kreiptis į teismą dėl juridinio asmens likvidavimo. ***Auditorių nuomone, rekomenduotina Valstybės turto fondui kreiptis į Juridinių asmenų registrą ir nurodyti Fondo duomenų bazėje esančius, bendrovių, kurios nevykdo veiklos, sąrašus.*** Vadovaujantis Registro tvarkymo taisyklėmis ir esant jose išvardytoms sąlygoms, ***Registro centro administratorius ir departamentas galėtų inicijuoti šių bendrovių likvidavimo procesą.***

Bankrutuojančios bendrovės

Valstybės turto fondas 2003 m. gruodžio 31 d. valdė 139 bankrutuojančių² akcinių ir uždarytų akcinių bendrovių valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas, valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo – 139, 01 mln. Lt. 2003 metais pripažintos nemokiomis arba (ir) iškeltos bankroto bylos 23 akcinėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms. Dviems bendrovėms, kurioms iškelta bankroto byla yra vykdomas supaprastinto bankroto procesas.

Audito metu nustatyta, kad Turto fondo pateikti duomenys apie jo patikėjimo teise valdomą valstybės finansinį turtą yra netikslūs. Iš tikrųjų Turto fondas 2003 m. gruodžio 31 d.

¹ LR teisingumo ministro 2003-12-19 įsakymas Nr. 307 „Dėl juridinių asmenų registro tvarkymo taisyklių patvirtinimo“

² Bankrutuojanti įmonė vadovaujantis 2001-03-20 Įmonių bankroto įstatymu Nr. IX-216, yra įmonė, kuriai iškelta bankroto byla arba bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka.

valstybei atstovo ne 139, o 113 bankrutuojančių bendrovių, kuriose valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo ne 139,01 mln. Lt., o 108,41 mln. Lt.

26 bendrovės, 2003 m. gruodžio 31 d. įrašytos į Turto fondo bankrutuojančių bendrovių sąrašą, jau buvo išregistruotos iš juridinių asmenų registrų centro. LR Civilinis Kodeksas³ nustato, kad juridinis asmuo pasibaigia nuo jo išregistravimo iš juridinių asmenų registro. Išregistruotų bendrovių valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo 30,6 mln. Lt. Turto fondo pateiktuose duomenyse bankrutuojančių valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų nominali vertė pateikiama įskaičiuojant į bendrą sumą išregistruotų bendrovių valstybei priklausančias akcijas. Taip nurodomas didesnis negu yra iš tikrųjų, Turto fondo patikėjimo teise valdomų ir valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų skaičius ir jų nominalioji vertė. Atitinkamai ***2003 metų Turto fondo veiklos ataskaitoje pateikiami duomenys apie valstybei priklausančių akcijų atstovavimą akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse neišskaičiuojant jau išregistruotų.***

Išanalizavus informaciją apie Turto fondo valstybės akcijų atstovavimą bankrutuojančiose bendrovėse ir atsižvelgiant į Valstybės turto fondo duomenų bazės ir esamos situacijos neatitikimą, darytina išvada, kad Turto fondo turimi ir disponuojami duomenys nėra galutiniai, išsamūs ir tikslūs.

Be 26 pirmiau minėtų išregistruotų bendrovių dar 6 bendrovės teismo sprendimu buvo nutarta išregistruoti, tačiau Turto fondas 2003 m. gruodžio 31 d. neturėjo duomenų apie tai ar šios bendrovės buvo išregistruotos.

Audito metu nustatyta, kad Turto fondas negali pateikti išsamesnės informacijos apie 14 bankrutuojančių bendrovių, kuriose jie atstovauja valstybei, išskyrus bankroto paskelbimo datą ir būdą. Kaip yra vykdomas bankroto procesas ir kokie veiksmai atliekami – informacijos nėra.

Auditorių nuomone, Turto fondas galėtų pasinaudoti Juridinių asmenų duomenų bazėje sukaupia informacija, teikiama internetu, ir operatyviai kreiptis į Juridinių asmenų registrą dėl oficialaus išregistravimo patvirtinimo.

Likviduojamos bendrovės

2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas atstovavo valstybei ir patikėjimo teise valdė akcijas 72 likviduojamose akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse (t.y. 15,8 % visų bendrovių), kuriose valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo 4,5 mln. Lt.

Audito metu nustatyta, kad kai kurių bendrovių likvidavimas tęsiasi daug metų. Ilgiausiai trunkantis bendrovės likvidavimo procesas vyksta nuo 1994 metų. Daugiausia (14) sprendimų likviduoti akcines ar uždarąsias akcines bendroves, kurios 2003 metų pabaigoje buvo Turto fondo duomenų bazės likviduojamų bendrovių sąrašė, buvo priimta 1998 metais. 68 (95 %)

³ Lietuvos Respublikos 2000-06-18 „Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu“ Nr. VIII-18

bendrovės, kuriose dalis akcijų priklauso valstybei, likviduoti nusprendė visuotiniai akcininkų susirinkimai. Kitos (3) bendrovės likviduojamomis paskelbtos vienintelio akcininko (2) ir teismo sprendimais (1).

MINISTERIJOS

Atlikus valdytojų, kurie valdo valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas bendrovėse, analizę nustatyta, kad antroji pagal valdomų valstybei priklausančių akcijų kiekį grupė yra ministerijos. Pagal valdomų akcijų kiekį ir bendrovių skaičių, iš visų ministerijų buvo pasirinktos trys:

Atlikus auditus, surikti duomenys leido sudaryti keletą bendrų išvadų apie ministerijų valdomą valstybei priklausančio finansinio turto atstovavimą ir valdymą. Atsižvelgiant į audituojamų subjektų (ministerijų) veiklos specifiką likusios išvados formuluojamos atskirai kiekvienai ministerijai, o tai vėliau, įvertinus kitų auditų metu surinktą informaciją, leis sudaryti bendrą nuomonę apie valstybės turto atstovavimą ir valdymą, jo pelningumą ir naudingumą valstybei.

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŪKIO MINISTERIJA

Ūkio ministerija 2003 m. gruodžio 31 d. patikėjimo teise valdė 28 bendrovių akcijų paketus. Akcinis valstybės kapitalas šiose bendrovėse sudarė 1,4 mlrd. Lt. Ministerija valstybei priklausanti akcinį kapitalą valdė dešimtyje akcinių bendrovių, 16-oje uždarytųjų akcinių bendrovių ir dviejose Lietuvos ir užsienio įmonėse. Ministerijai priklausė kontroliniai akcijų paketai valstybinės reikšmės objektuose, tokiuose kaip AB „Lietuvos energija“, „Lietuvos elektrinė“, „Klaipėdos nafta“. Tiesiogiai už atstovavimą valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų bendrovėse suteikiamas teises, Ministerijoje atsakingas Įmonių ekonomikos ir valdymo departamento Valstybės turto privatizavimo ir valdymo skyrius.

AUDITO REZULTATAI

(Priedas Nr. 2)

Audito metu nustatyta, kad iš dešimties akcinių bendrovių tik 4 vykdo ūkinę komercinę veiklą, kitos 4 iš jų yra likviduojamos, o dviemys yra paskelbtas bankrotas. Trylikoje bendrovių ministerijai priklausė kontroliniai akcijų paketai. Iš visų UAB, kuriose ministerijai priklausė akcijų paketai, veiklą vykdo tik 8, kitos aštuonios bendrovės nevykdo jokios veiklos – 7 yra likviduojamos ir 1 paskelbtas bankrotas.

Ūkio ministerijai patikėjimo teise priklausė ir dviejų bendrų su užsienio kapitalu įmonių akcijų paketai. Šiose bendrovėse valstybės dalis įstatiniame kapitale sudarė 62,5 tūkst. Lt. Šiuo metu abi minėtos bendrovės yra likviduojamos.

Bendrovių likvidavimas

Audito metu nustatyta, jog Ūkio ministerija patikėjimo teise valdė akcijų paketus 16 bendrovių, kurios dėl įvairių priežasčių yra likviduojamos. Jau išankstinio tyrimo metu surinkta informacija leido daryti prielaidą, kad ministerija turi problemų, susijusių su bendrovių, kuriose valstybei priklauso akcijų dalis, likvidavimu. Ūkio ministerija, siekdama išspręsti likviduojamų bendrovių likvidavimo proceso ir išregistravimo problemas, sudarė trišalę sutartį su bendrove, turinčia teisę teikti bankroto administratoriaus paslaugas, ir su Nacionaline verslo administratorių asociacija.

Su bankroto administratoriumi buvo susitarta dėl 17 objektų bankroto procedūrų administravimo. Auditorių nuomone, Ūkio ministerijos sutarties su paslaugų teikėju rezultatyvumas kelia abejonių, nes sutartyje nustatytas darbų atlikimo terminas per trumpas, o 2/3 mokėtinos sumos sumokėta tais pačiais metais, kai buvo sudaryta sutartis. Audituojamo subjekto teigimu, minėta suma sumokėti skirta administracinėms likvidavimo procedūrų išlaidoms apmokėti. Sutartyje taip pat nenumatyta jokių kitų sankcijų (išskyrus sutarties nutraukimą ir sumokėtų pinigų grąžinimą ministerijai), kurios galėtų sumažinti riziką, kad sutarties įsipareigojimai nebus įvykdyti laiku.

Dėl pastarosios priežasties ir audito tikslo išsamesnei analizei buvo pasirinktos bendrovės, kurios yra likviduojamos ir likviduojamos dėl bankroto. Kaip buvo minėta, 2003 m. pabaigoje Ūkio ministerijai priklausė 16 likviduojamų bendrovių – 4 iš jų likviduojamos dėl bankroto. Valstybei šiose bendrovėse priklausė nuo 1% iki 100% akcijų, o tai sudarė 36,6 mln. Lt. Auditorių nuomone, valstybės dalis akciniame likviduojamų bendrovių kapitale yra nepelningas ministerijos balanse apskaitomas valstybei finansinis turtas.

Audito metu nustatyta, jog yra bendrovių, kurios likviduojamos nuo 1995 m. Viena pagrindinių ilgai užsitęsusio likvidavimo proceso priežasčių yra finansinių dokumentų, patvirtinančių atitinkamos bendrovės finansinę būklę, neturėjimas. Ministerija, atstovaudama valstybei likviduojamose bendrovėse, susiduria su problema, kuomet nevaldo bendrovių kontrolinio akcijų paketo, o visus su bendrovės likvidavimu susijusius klausimus sprendžia akcininkai, valdantys kontrolinį akcijų paketą. Likvidavimo procesas užsitęsia ir todėl, jog visuotinio akcininkų susirinkimo metu, auditorių nuomone, buvo pasirinkti neteisingi sprendimai. Surinkti faktai leidžia teigti, kad ministerijai atstovaujant valstybei likviduojamose bendrovėse, kyla problemų, kurios susijusios su finansinių dokumentų trūkumu, ministerijos, kaip akcininko, teisėmis bendrovėse, likvidavimo procedūrų sudėtingumu.

Dividendų pervedimas į valstybės biudžetą

2003 m. gruodžio 31 d. Ūkio ministerija patikėjimo teise valdė 12 veikiančių bendrovių akcijų paketų, o tai sudarė 1,4 mlrd. Lt. Palyginus pastarąjį rodiklį su visų ministerijos valdomų akcijų nominalių verčių suma akcinis valstybės kapitalas veikiančiose bendrovėse sudarė 97% visų ministerijos valdomų akcijų paketų nominalios vertės.

Audito metu nustatyta, jog iš dvylikos bendrovių, vykdančių veiklą 2000-2002 m., dividendus valstybei mokėjo 5. Kitos 7 bendrovės, vykdančios veiklą, dividendų nemokėjo dėl įvairių priežasčių: visuotinis akcininkų susirinkimas nusprendė pelno neskirstyti, o palikti jį reorganizuojamų bendrovių apyvartinėms lėšoms; bendrovių pelnai buvo sąlyginai maži, todėl visuotiniuose akcininkų susirinkimuose buvo nuspręsta dividendų už 2002 m. nemokėti; 1 bendrovė 2001 m. turėjo nuostolių, todėl nuspręsta pelnu, gautu už 2002 m., padengti dalį praėjusių metų nuostolių.

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Žemės ūkio ministerijai 2003 m. gruodžio 31 d. patikėjimo teise priklausė 20 bendrovių akcijų paketai, kuriose akcinis valstybės kapitalas sudarė 39 mln. Lt.

Daugumoje bendrovių (17 iš 20) ministerija valdė kontrolinius akcijų paketus. Už atstovavimą valstybei bendrovėse tiesiogiai yra atsakingas ministerijos Teisės departamento Nuosavybės skyrius. Bendrovių, kuriose Žemės ūkio ministerija valdo akcijų paketus, finansines atskaitomybes tikrina ministerijos Ekonomikos ir finansų departamento Apskaitos politikos ir įgyvendinimo skyriaus specialistai.

AUDITO REZULTATAI

(Priedas Nr. 3)

Audito metu analizuojant bendrovių finansinės atskaitomybes ir veiklos ataskaitas, **nustatyta, kad dauguma bendrovių (80%) 2003 m. baigė pelningai. Keturios bendrovės iš dvidešimties 2003 m. patyrė nuostolį, kurio bendra suma sudaro daugiau negu 1 mln. Lt.** Pagrindinės nuostolingos veiklos priežastis: konkurencija, realizuojamos produkcijos savikaina yra žymiai didesnė už pajamas, gautas už tą produkciją, netinkama grūdinių kultūrų priežiūra, kuri lėmė mažą derlių, kokybės mažėjimą ir tinkamumą realizuoti. Didžiąją dalį bendrojo nuostolio sudarė bendrovės AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ nuostoliai – 570,8 tūkst. Lt (57% viso nuostolio). Auditoriai surinkę faktus bei išanalizavę esamą situaciją rekomenduoja svarstyti klausimą dėl bendrovės akcijų paketo privatizavimo.

2003 m. sėkmingai baigė 16 iš 20 bendrovių, kuriose ministerija atstovavo valstybei, tačiau dividendams skirti lėšų iš 2003 m. gauto grynojo pelno numatė tik pusė iš jų. Valstybei apskaičiuotų dividendų suma, sudaro 536,4 tūkst. Lt. **Audito metu nustatyta, kad nėra laiku sumokami dividendai į valstybės biudžetą.** Dvi bendrovės, kuriose valstybei atstovavo ministerija, nesumokėję dividendų dar už 2000 m. ir 2001 m. Valstybei apskaičiuotų, bet nesumokėtų dividendų suma sudaro 67,3 tūkst. Lt.

Pažymėtina jog **Žemės ūkio ministerija nesiėmė jokių veiksmų, kad būtų išieškota nesumokėtų dividendų suma.** Ministerijos Nuosavybės skyriaus vedėjo teigimu, nesiimta jokių priemonių nesumokėtiems dividendams išieškoti, nes bet kokios priemonės tik pablogintų bendrovių finansinę būklę. Auditorių manymu, tokia ministerijos nuomonė pažeidžia valstybės kaip akcininko teises į sumokėtinus dividendus. Manoma, kad ministerijos atsakingi darbuotojai (igaliojiniai) turėtų imtis priemonių, kad būtų išieškoti dividendai.

Bendrovių valdymas

Audito metu nustatyta, kad ministerija, organizuodama bendrovių, kuriose patikėjimo teise valdo valstybės akcijas, valdymą, deleguoja narius į bendrovių valdymo organus – stebėtojų tarybas, valdybas. **Kai bendrovėje yra sudaroma ir stebėtojų taryba, ir valdyba, ministerija paprastai įgalioja darbuotojus atstovauti tik viename iš jų – stebėtojų taryboje.** Į klausimą, kodėl nėra skiriama specialistų atstovauti valstybei bendrovių valdybose ministerija atsakė, kad skirti ministerijos atstovus ir į stebėtojų tarybas, ir į valdybas, nėra tikslinga, nes valdybos daugiau sprendžia kasdienes klausimus. Be to nėra pakankamai žmogiškųjų išteklių, kad būtų galima skirti atstovus į abu valdymo organus. **Auditorių nuomone, įgalioti ministerijos atstovus dalyvauti valdybų veikloje yra tikslinga ir rekomenduotina, nes sprendimą daryti pokyčius bendrovės veikloje reikia priimti per metus, o ne tuomet, kai faktas yra įvykęs.** Be to, manoma, jog svarstytinas klausimas yra ir dėl bendrovių, dirbančių nuostolingai daugiau negu vienerius metus, vadovų tinkamumo eiti pareigas.

Atstovavimas bendrovėse, kuriose ministerija valdo kontrolinius akcijų paketus

Žemės ūkio ministerija, auditorių nuomone, turi daugiau dėmesio skirti atstovavimui bendrovėse, kuriose patikėjimo teise valdo akcijų paketus. Ministerija, kaip valstybinės valdžios valdymo institucija, kuri įgaliota atstovauti valstybės interesams versle, turėtų padėti bendrovėms priimti racionalius sprendimus visais bendrovės ūkiniais klausimais, kad bendrovių veikla būtų pagrįsta ekonomiškumu, efektyvumu ir rezultatyvumu, paskatinta iniciatyva gauti kuo daugiau pajamų ne iš valstybės biudžeto, bet iš pagrindinės veiklos. Be to, visas išmokas iš valstybės biudžeto ministerija turėtų padėti bendrovėms suvokti kaip investicijas, tiesioginę pagalbą, skatinančią bendroves siekti geresnių rezultatų, plėsti savo veiklą, išlikti konkurencingomis.

2003 m. Žemės ūkio ministerija patikėjimo teise valdė kontrolinius akcijų paketus trijuose žirgynuose – UAB Vilniaus žirgynas (81,38%), UAB Sartų žirgynas (80,71%) ir UAB Nemuno žirgynas (80,60%). Bendrovėms, remiantis Žemės ūkio ministro įsakymu⁴, buvo nustatytos specialios funkcijos, susijusios su valstybės genetinių išteklių išsaugojimu. Įsakymas įpareigoja žirgynus sudaryti įsakyme nurodytų veislių arklių bandas iki 2003 m. sausio 1 d. Biologinės įvairovės konvencija⁵ įpareigoja šalis saugoti valstybinių veislių genofondą. Audito metu buvo išsiaiškinta, jog lietuviškos arklių veislės yra 3: žemaitukų, stambiųjų žemaitukų ir Lietuvos sunkiųjų. Žirgynai privalo jas laikyti ir platinti. Minėtame žemės ūkio ministro įsakyme nurodomos iš viso 6 veislės, kurių bandas privalo laikyti žirgynai. Audito metu nustatyta, kad 3 nelietuviškos veislės, paminėtos įsakyme, numatytos laikyti komerciniais tikslais – t.y. tam, kad bendrovės galėtų gauti papildomų pajamų. Remiantis *Paramos veisliniams gyvuliams įsigyti taisyklėmis* ir *Veislininkystės rėmimo taisyklėmis*⁶, įsigaliojusiomis nuo 2004 m. balandžio 12 d., už visų 6 veislių, išvardytų minėtame ministro įsakyme, už arklius mokamos išmokos veisliniams arkliams įsigyti ir juos išlaikyti. Visiems 3 žirgynams per 2003 m. iš valstybės biudžeto buvo skirta 1,8 mln. Lt. Palyginus žirgynų pajamas ir gautas išmokas bei subsidijas iš valstybės biudžeto, pajamos iš žirgyno ūkinės-komercinės veiklos sudaro tik 8,3% (UAB Sartų žirgynas) ir 33,9% (UAB Nemuno žirgynas). **Auditorių nuomone, rekomenduotina peržiūrėti LR Žemės ūkio ministro įsakymą Nr. 344 Dėl specialių funkcijų nustatymo SPUAB „Vilniaus žirgynas“, SPUAB „Nemuno žirgynas“ SPUAB „Sartų žirgynas“, svarstant galimybę atsisakyti nelietuviškų arklių veislių rėmimo.**

Audito metu, siekiant objektyviau atlikti bendrovių vykdomos veiklos analizę, buvo nuspręsta nuvykti į vieną iš žirgynų (UAB Vilniaus žirgynas), tiesiogiai apžiūrėti aplinką ir įvertinti vykdomos veiklos galimybes. Įsitikinta, kad lėšų, skiriamų arklių išlaikymui, neužtenka

⁴ LR Žemės ūkio ministro 2001-10-05 įsakymas Nr. 334 „Dėl specialių funkcijų nustatymo SPUAB „Vilniaus žirgynas“ SPUAB „Nemuno žirgynas“, SPUAB „Sartų žirgynas“.

⁵ 1992-06-05 Rio de Žaneiras (ratifikuota Seimo nutarimu Nr. I-985 (1995-07-03))

⁶ LR Žemės ūkio ministro 2003-03-25 įsakymas Nr. 3D-127

– pastatai yra seni, apgriuvę. Arklių auginimo sąlygos yra sudėtingos, o bendrovė nesugeba užsidirbti pakankamai lėšų bazės atnaujinimui. UAB Vilniaus žirgynas yra tik vienas iš pavyzdžių, kuomet bendrovė nesugeba išsilaikyti, priimti ekonominiu požiūriu pagrįstų sprendimų dėl rinkos plėtimo, konkurencijos, darbo aplinkos gerinimo, – balanso ir daugeliu kitų klausimų.

Audito metu Žemės ūkio ministerija parengė įstatymo projektą, kuriuo siūloma reorganizuoti žirgynus. Minėtame projekte numatoma žirgynus reorganizuoti dviem etapais. Pirmuoju etapu siūloma išpirkti privatiems asmenims priklausančias žirgynų akcijas, o antruoju sujungti žirgynus į vieną valstybinę įmonę.

Privatizuojami objektai

Audito metu nustatyta, kad iš 20 bendrovių, kuriose Žemės ūkio ministerija atstovauja valstybei, 4 bendrovės buvo įkurtos siekiant įgyvendinti žemės reformos darbus. Pagal pateiktą ministerijos privatizuotinų bendrovių sąrašą 3 iš minėtų 4 bendrovių numatoma privatizuoti 2004–2007 m. Auditorių nuomone, šis laikotarpis turėtų būti maksimaliai sumažintas, nes žemės reformos darbai yra baigiami. Į minėtą privatizuotinų objektų sąrašą įtrauktos dar 3 bendrovės, kurių kontrolinių akcijų paketą Žemės ūkio ministerija nevaldo. Be to, ***auditorių nuomone, į privatizuotinų objektų sąrašą rekomenduotina įtraukti dar viena ministerijos kontroliuojama bendrovė – UAB „Algirdiškiai“***, kuri keletą metų dirbo nuostolingai ir kurios veikla nėra aktuali ministerijai, nes tokią veiklą (parodų organizavimą) vykdo privataus kapitalo bendrovės. Be to nėra jokių žinių, ar ministerija, žinodama, kad keletą metų bendrovė dirba nuostolingai, ėmėsi kokių nors veiksmų nuostolio priežastims išsiaiškinti ar esamai situacijai gerinti.

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Švietimo ir mokslo ministerija 2003 m. gruodžio 31 d. valstybei atstovavo penkiolikoje bendrovių, valdydama, naudodama ir disponuodama šių bendrovių jai patikėjimo teise perduotas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas, kurių bendra nominali vertė sudarė 13,21 mln. Lt. Ministerija, kaip akcijų valdytoja, 2003 metais valdė kontrolinį akcijų paketą 11 bendrovių iš 15. Daugiau negu pusėje iš šių bendrovių Švietimo ir mokslo ministerija valdė 100% akcijų. Nuo 2002 m. spalio 23 d. ministerijos Finansų politikos departamento Turto valdymo skyrius atstovauja valstybei, kaip akcijų turėtojais bendrovėse.

AUDITO REZULTATAI

(Priedas Nr. 4)

Audito metu nustatyta, kad *Švietimo ir mokslo ministerijoje nėra įtrauktas į veiklos uždavinius atstovavimas nustatyta tvarka valstybei, įgyvendinant jai nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamas teises akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse*. Įvertinus tai, kad ministerija atstovauja valstybei įgyvendindama jai priklausančių akcijų suteikiamas teises penkiolikoje bendrovių iš visų aštuoniasdešimt keturių (18 %) atstovaujamų ministerijų, **auditorių nuomone, dėl pavestų veiksmų įgyvendinimo tikslinga ir rekomenduotina yra papildyti ministerijos nuostatus punktu:** „atstovauti nustatyta tvarka valstybei, įgyvendinant jai nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamas teises akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse“.

Iki 2003 m. vasario 12 d. ministerijoje nebuvo patvirtintos atstovavimo bendrovių organuose taisyklės ir tik rekomendavus Švietimo ir mokslo ministerijos Vidaus audito skyriui, 2003 metų vasario mėnesį buvo patvirtintos atstovavimo valstybei bendrovėse taisyklės.

Švietimo ir mokslo ministras ministerijos Finansų politikos departamento Turto valdymo skyriaus vyriausiajam specialistui suteikė įgaliojimus atstovauti valstybės interesams įgyvendinant akcijų valdytojo teises visuotinio ir ne visuotinio akcininkų susirinkimo metu akcinėse bendrovėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse. Ministerijos Finansų politikos departamento Turto valdymo skyriaus vyriausiasis specialistas pagal šį įgaliojimą 2003 m. gruodžio 31 d. atstovavo 14 bendrovių. Auditorių nuomone, vienam įgaliotiniui atstovauti valstybės interesams 14 bendrovių yra sudėtinga.

Audito metu apibendrinant 2002 ūkinius metus nustatyta, kad bendrovių pardavimai 2002 m. gruodžio 31 d. sudarė 8,79 mln. Lt. Įmonių bendri nuostoliai sudarė 0,23 mln. Lt, gauta grynojo pelno už 0,27 mln. Lt. Keturios bendrovės dirbo nuostolingai, kitų veikla buvo pelninga, aštuonios bendrovės už 2002 metus valstybei pervedė 24 470 Lt dividendų.

Audito metu nagrinėtos 2002 metų bendrovių ūkinės finansinės veiklos ataskaitos parodė, kad yra bendrovių, kurių pagrindinė veikla pasikeitė. **Nustatyta, kad 5 bendrovių iš 14 veikla, už kurią gaunamos pagrindinės pajamos, tapo nuoma.** Bendrovės pagrindinės ūkinės veiklos, susijusios su Lietuvos mokslo institutų bendradarbiavimu įvairiose mokslo srityse, kuri nurodyta jų įstatuose, nevykdė arba vykdė iš dalies, o pagrindinės gautos pajamos 2002 metais, susijusios su nuosavo turto išnuomojimu ir išnuomoto turto eksploatacija.

Kyla abejonių dėl kai kurių bendrovių pagrindinės veiklos perspektyvų. Išanalizavus bendrovių duomenis, auditorių nuomone, rekomenduotina bendroves UAB „Technologijos centras“ ir UAB „Unifa“ pertvarkyti į naujos teisinės formos juridinį asmenį, o bendrovę

„Elitelma“ įtraukti į privatizuojamų objektų sąrašą. Svarstytinas klausimas ir dėl bendrovių, kuriose valstybei nuosavybės teise priklauso mažiau negu $\frac{1}{2}$ akcijų pervedimo valstybės įmonei Valstybės turto fondui, kad būtų papildytas privatizavimo objektų sąrašas. Audito metu Švietimo ir mokslo ministerija parengė dviejų bendrovių, kaip neperspektyvių taikomojo mokslo srities įmonių, siūlymus dėl privatizavimo.

Audito metu buvo nustatytas įstatinio ir nuosavo kapitalo santykis tose bendrovėse, kuriose valstybė valdė kontrolinį akcijų paketą. Pasibaigus 2002 metams vienoje bendrovėje nuosavas kapitalas buvo mažesnis negu $\frac{3}{4}$ įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo. Vadovaudamasi Akcinių bendrovių įstatymu, bendrovės vadovybė privalėjo sušaukti neeilinį akcininkų susirinkimą, kuriame būtų buvęs priimtas nutarimas sumažinti bendrovės įstatinį kapitalą dydžiu, ne mažesniu negu nuosavo kapitalo ir įstatinio kapitalo skirtumas, ar šį skirtumą padengti papildomais įnašais arba likviduoti bendrovę. Švietimo ir mokslo ministerija, atstovaudama valstybei ir gindama jos interesus, laiku nepriėmė tinkamo sprendimo, kai pasibaigus 2002 metams bendrovės nuosavas kapitalas buvo mažesnis negu $\frac{3}{4}$ įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo.

Bendrovių valdymas

Audito metu išanalizavus 2003 m. keturių bendrovių stebėtojų tarybų susirinkimų protokolus, nustatyta, kad ***valdymas, susijęs su bendrovių veiklos priežiūra, nėra pakankamai ir efektyviai realizuojamas.*** Nesilaikydama Akcinių bendrovių įstatymo ir bendrovių įstatų nė viena stebėtojų taryba iš šių keturių bendrovių nėra patvirtinusi darbo tvarkos. Išskyrus patvirtintus įstatus, nėra dokumento, reglamentuojančio stebėtojų tarybai pavestų veiksmų įgyvendinimo.

Švietimo ir mokslo ministerija 2003 m. nesilaikė Atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises, tvarkos reikalavimų ir neįgaliojo ministerijos įgaliotinio visuotiniuose bendrovių akcininkų susirinkimuose iškelti reikiamą ministerijos valdininkų kiekį į bendrovių stebėtojų tarybos ar valdybos narius, kad jose būtų užtikrintas deleguotų ministerijos atstovų skaičius. Auditorių nuomone, rekomenduotina įtraukti į bendrovių, kuriose stebėtojų taryba atlieka formalų vaidmenį, visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę klausimą dėl stebėtojų tarybos panaikinimo.

Audito metu nustatyta, kad vienos bendrovės valdybos narė yra ministerijos vidaus audito skyriaus vyriausioji specialistė, kuri negali būti valdybos narė, nes ministerijos vidaus audito skyrius yra nepriklausomas nuo vertinamos ministerijos, jai pavaldžių ir (arba) jos valdymo sričiai priskirtų juridinių asmenų veiklos. Šis skyrius atlieka objektyvią, nepriklausomą tyrimo, vertinimo ir konsultavimo veiklą. Pažymėtina, kad šios bendrovės valdyba, nesilaikydama

Akcinių bendrovių įstatymo ir bendrovės nuostatų, nereglementavo darbo veiklos, o 2003 metais vyko tik vienas bendrovės valdybos susirinkimas, kas neužtikrino pakankamo bendrovės reikalų tvarkymo.

KITI VALDYTOJAI

LIETUVOS DARBO RINKOS IR MOKYMO TARNYBA

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (toliau – Taryba) 2003 m. gruodžio 31 d. valstybei atstovavo keturiolikoje bendrovių, valdydama, naudodama ir disponuodama šių bendrovių jai patikėjimo teise perduotas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas, kurių bendra nominali vertė sudarė 9,46 mln. Lt. Iš keturiolikos uždarytų akcinių bendrovių Tarnyba, kaip akcijų valdytoja, 2003 metais dvylikoje valdė šimtaprocentinį akcijų paketą, o likusiose dvejose atitinkamai 60,8% ir 52,5% akcijų.

AUDITO REZULTATAI

(Priedas Nr. 5)

Pagal pateiktus Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos duomenys, UAB Darbo rinkos mokymo centruose⁷ 2003 m. iš viso mokyta 24896 žmonių. Daugiausia bendrovėse mokėsi bedarbių, kurių skaičius 2003 m. išaugo 5283 žmonėmis (10%). Sumažėjo besimokančiųjų 2003 metais savo iniciatyva (6%) ir nukreiptų darbdavių (4%).

UAB Darbo rinkos mokymo centrų pagrindinės gaunamos pajamos yra už darbo rinkos subjektų profesinį mokymą. Įvertinus šį faktą, analizuotos minėto laikotarpio profesinio mokymo pajamos. Nemokamas profesinis mokymas nedarbo atveju laikytinas valstybės garantija ir yra finansuojama iš Užimtumo fondo lėšų⁸. 90% užimtumo fondo pajamų 2003 metais pagrinde sudarė darbdavių privalomojo draudimo nuo nedarbo įmokos.

Siekiant nustatyti darbo biržų nukreiptų bedarbių mokymo pajamų, gautų iš Užimtumo fondo, pasiskirstymą bendrovėse 2002–2003 metais, audito metu atlikta Užimtumo fondo lėšų, nukreiptų bedarbių mokymams, analizė. Daugiausia bedarbių mokymo pajamų gavo dvi bendrovės, esančios skirtinguose Lietuvos regionuose.

Bendrovės, norėdamos vykdyti darbo rinkos subjektų profesinį mokymą, kartu su kitomis profesinio mokymo įstaigomis dalyvauja teritorinių darbo biržų skelbiamuose mokymo paslaugų konkursuose. Pagal teritorinių darbo biržų pateiktus 2002 metų duomenis, nustatyta, kad UAB

⁷ UAB Darbo rinkos mokymo centrai vykdo darbo rinkos subjektų profesinį mokymą, kuris yra lemiamas veiksnys integruojant į darbo rinką.

⁸ Užimtumo fondo lėšos yra formuojamos iš darbdavių privalomojo draudimo nuo nedarbo įmokų, darbo biržos pajamų valstybės biudžeto dotacijų ir kitų lėšų. Lėšos kaupiamos valstybinio socialinio draudimo biudžete.

Darbo rinkos mokymo centrai vidutiniškai laimėjo 54 % mokymo programų. 2003 metais daugiau negu pusę (58%) teritorinių darbo biržų skelbtų mokymo programų, finansuojamų iš Užimtumo fondo lėšų, laimėjo nagrinėtos bendrovės. Daugiausia bedarbių mokymo pajamų gavo dvi bendrovės, esančios skirtinguose Lietuvos regionuose, todėl, **auditorių nuomone, tikslingiausia būtų svarstyti klausimą dėl darbo rinkos mokymo centrų reorganizavimo regioniniu principu, siekiant pagerinti jų valdymą ir užtikrinti rezultatyvią veiklą.**

Bendrovių ūkinės-finansinės veiklos vertinimas

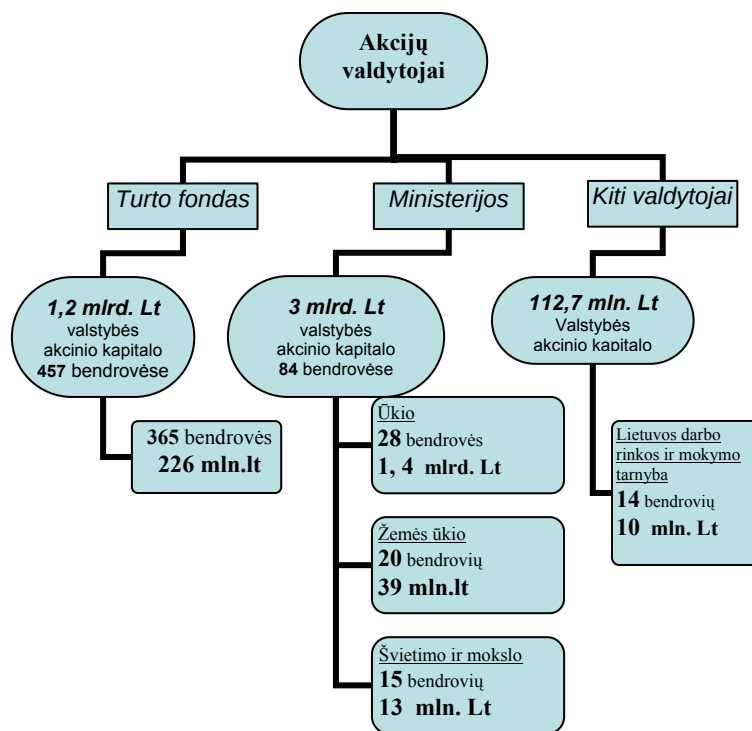
Audito metu nustatyta, kad 2003 m. gruodžio 31 dieną bendrovių pardavimai sudarė 16,2 mln. Lt., 2003 metų bendras pelnas – 0,66 mln. Lt nuostolis – 0,23 mln. Lt. 2003 metais trys bendrovės nuostolingai dirbo nuo 2000 metų ir tik viena 2001 metus baigė su nedideliu pelnu. Bendrovėms dirbant nuostolingai, akcijų valdytojas privalėjo svarstyti, ar bendrovių vadovai tinkami eiti pareigas. Audito metu nustatyta, kad Lietuvos darbo rinkos mokymo ***tarnyba nesiėmė pakankamai priemonių bendrovių veiklos nuostolingumui mažinti.***

Atlikus auditą ir esant aprašytai situacijai, ***rekomenduotina svarstyti klausimą dėl nuostolingai dirbančių bendrovių vadovų tinkamumo eiti pareigas.***

2003 metus sėkmingai baigė vienuolika bendrovių, tačiau dividendams skirti lėšų iš 2003 m. gauto grynojo pelno numatė tik šešios. Kitos bendrovės 2003 m. grynuoju pelnu dengė ankstesnių laikotarpių nuostolius. Analizuojamu laikotarpiu šešios bendrovės valstybei pervedė dividendų už: 2002 metus – 137971 Lt; už 2003 metus – 185395 Lt., tačiau ***dividendų pervedimo į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą laiku kontrolė nėra pakankama.*** Dividendų pervedimo į biudžetą kontrolę atlieka finansų skyriaus atsakingas darbuotojas. Audito metu nustatytas atvejis, kai vienos bendrovės likusių nesumokėtų dividendų dalis buvo pervesta į valstybės biudžetą tik audito metu, tai yra praėjus nuo privalomo mokėjimo termino pabaigos devyniems mėnesiams.

IŠVADOS

Valstybės kontrolė atliko penkis valstybinius auditus ta pačia tema – *Valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų atstovavimo vertinimas* skirtinguose audituojamuose subjektuose, siekdama vieno tikslo – *įvertinti, valstybinės valdžios ir kitų institucijų finansinio valstybės turto atstovavimo ir valdymo organizavimą ir valdomo turto realumą*. Buvo įvertintas valstybei nuosavybės teise priklausančio finansinio turto dalies (apytiksliai už 1,687 mlrd. Lt.) *atstovavimo bendrovėse organizavimas*. Surinkti duomenys ir išanalizuota informacija leido daryti išvadas ir pareikšti nuomonę apie valstybės finansinio turto – akcijų, valdytojų veiklą, organizuojant jų atstovavimą bei siekiant užtikrinti bendrovių, kuriose valstybei priklauso akcijų dalis veiklos gerinimą, pelningumo ir naudingumo valstybei siekimą. Veiklos vertinimas leido nustatyti esamas problemas ir pateikti galimus problemų sprendimo variantus – pasiūlymus, kurios padėtų efektyviau valdyti valstybei nuosavybės teise priklausančią, akcijų valdytojų valdomą turą.

Auditų metu buvo vertinama skirtingų valdytojų valstybei priklausančių akcijų atstovavimo įgyvendinimas. Atsižvelgiant į audituojamų subjektų veiklos specifikas, rengiant auditų ataskaitas ir formuluojant išvadas, buvo pareikšta konkreti auditorių nuomonė kiekvienam audituojamam subjektui atskirai. Siekiant sudaryti bendras išvadas apie valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų atstovavimą, rengiama atliktų valstybinių auditų ataskaitų santrauka, kurioje pateikiamos išvados ir pareiškiami Valstybės kontrolės nuomonė apie valstybės finansinio turto atstovavimą, valdymą, jo pelningumą ir naudingumą valstybei.

Valstybės turto fondas

Valstybės turto fondas 2003 m. gruodžio 31 d. valstybei atstovavo 457-iose bendrovėse, valdydamas, naudodamas ir disponuodamas šių bendrovių jam patikėjimo teise perduotas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas, kurių nominali vertė sudarė 1 200 mln. Lt.

Valstybės kontrolė įvertino valstybės akcijų atstovavimą 365 bendrovėse, kuriose Turto fondas patikėjimo teise valdė akcijų už 226 mln. Lt.:

1. 2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas atstovavo valstybei 48 veikiančiose bendrovėse, kuriose valstybei priklausė iki 10,01% akcijų (19 – os bendrovių akcijų paketai buvo parduoti 2004 m.):

1. bendrovių, kuriose valstybės kaip akcininko dalis sudaro mažiau negu 10,01 %, valstybei priklausančios akcijos nėra paklausios finansinio turto rinkoje, aukcionai skirtingų bendrovių valstybei priklausančių akcijų paketams buvo skelbiami nuo 1 iki 11 kartų;
2. 8 bendrovių valstybei priklausančios akcijos nebuvo bandomos parduoti – bendrovės nebuvo įtrauktos į privatizavimo programą;
3. iš 29 Turto fondo duomenimis veikiančių bendrovių, kuriose valstybės turi mažiau negu 10,01% akcijų, tik trys dirbo pelningai;

2. 2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas atstovaudamas valstybei, patikėjimo teise valstybei priklausančias akcijas valdė 104 nevykdančiose veiklos bendrovėse, kuriose valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo 5,2 mln. Lt. ir kurių teisinis statusas buvo veikiantis subjektas, t.y. iš 244 veikiančio subjekto teisinį statusą turinčių bendrovių 104 pripažįstamos neveikiančiomis.

3. Audito metu nustatyta, kad Turto fondo pateikti duomenys apie jo patikėjimo teise valdomą valstybės finansinį turtą yra netikslūs:

1. 2003-12-31 dieną 26 bendrovės įrašytos į Turto fondo bankrutuojančių bendrovių sąrašą, jau buvo išregistruotos iš juridinių asmenų registrų centro. Turto fondas 2003 m. gruodžio 31 d. valstybei atstovo ne 139, o 113 bankrutuojančių bendrovių, o valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo ne 139,01 mln. Lt., o 108,41 mln. Lt.;
2. 6 bendroves, įrašytas į bankrutuojančių bendrovių sąrašą, 2003 m. gruodžio 31 d. teismo sprendimais buvo nutarta išregistruoti, tačiau Turto fondas duomenų apie tai, ar šios bendrovės buvo išregistruotos;
3. Valstybės turto fondas apie 14 bankrutuojančių bendrovių, kuriose jie atstovauja valstybei, negali pateikti išsamesnės informacijos, išskyrus bankroto paskelbimo data ir būdą.

4. 2003 m. gruodžio 31 d. Turto fondas atstovavo valstybei ir patikėjimo teise valdė valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas 72 likviduojamose akcinėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse, kuriose valstybei priklausančių akcijų nominali vertė buvo 4,5 mln. Lt:

1. Bendrovių, kuriose Turto fondas valdo valstybei priklausančių akcijų paketus, ilgiausiai trunkantis bendrovės likvidavimo procesas vyksta nuo 1994 metų, o daugiausia (14) sprendimų likviduoti bendroves buvo priimta 1998 metais;
2. 95% (68) bendrovių likviduojamomis paskelbtos visuotinių akcininkų susirinkimų priimtais sprendimais.

Rekomendacijos:

1. Svarstyti klausimą dėl bendrovių, kuriose valstybei priklauso iki 10,01 % akcijų, akcijų paketų privatizacijos už minimalią kainą.
2. Kreiptis į Juridinių asmenų registrą ir nurodyti jo duomenų bazėje esančius, bendrovių, kurios nevykdo veiklos, sąrašus. Vadovaujantis Registro tvarkymo taisyklėmis ir esant jose išvardytoms sąlygoms, Registro centro administratorius ir departamentas galėtų inicijuoti daugumos nepelningų ir nevykdančių veiklos bendrovių likvidavimą.
3. Pasinaudoti juridinių asmenų duomenų bazėje sukaupta informacija, teikiama internetu, ir operatyviai kreiptis į Juridinių asmenų registrą dėl oficialaus bendrovių išregistravimo patvirtinimo.

MINISTERIJOS

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija

1. **LR Ūkio ministerijai 2003 m. gruodžio 31 d. patikėjimo teise priklausė 28 bendrovių akcijų paketai, kurių nominali vertė sudarė 1,4 mlrd. Lt.**
2. Iš 28 bendrovių, kuriose LR Ūkio ministerija patikėjimo teise valdė akcijų paketus, yra 12 vykdančių veiklą bendrovių, 12 likviduojamų ir 4, kurioms paskelbtas bankrotas.
3. 2003-12-31 LR Ūkio ministerijai priklausė 16 likviduojamų bendrovių, kuriose valstybės kapitalo dalis likviduojamose bendrovėse sudaro 36,6 mln. Lt.:
 - 1) Bendrovės likviduojamos dėl įvairių priežasčių: dalis, nevykdančių veiklos, perimta iš kitų ministerijų, kai buvo įkurta LR Ūkio ministerija, kitos neišlaikė konkurencijos, kitoms nepakeliami buvo mokesčiai ir kt.;
 - 2) Bendrovių likvidavimo procesai pradėti 1995 m., tačiau nėra baigti;
 - 3) Informacijos apie likviduojamas bendroves, kuriose audituojamas subjektas nevaldė kontrolinių akcijų paketų, ministerija turi mažai.
4. LR Ūkio ministerijos pasirašyta trišalė sutartis su bankroto administratoriaus paslaugas teikiančia bendrove ir Nacionaline verslo administratorių asociacija yra neefektyvi, o jos rezultatyvumas kelia abejonių.
5. Iš 12 vykdančių veiklą bendrovių 5 mokėjo dividendus valstybei už 2002 m.
6. Iš 7 bendrovių, kurios nemokėjo dividendų už 2002 m., 3 pelnas buvo maži, 3 dirbo nuostolingai, 1 veiklą pradėjo tik 2003 m.

Žemės Ūkio ministerija

1. **Žemės ūkio ministerija 2003 m. gruodžio 31 d. patikėjimo teise valdė 20 bendrovių akcijų paketus, kurių nominali vertė sudarė 39,1 mln. Lt. Iš 20 bendrovių, kuriose ministerija valdė akcijų paketus, 17-je valdė kontrolinius akcijų paketus.**
2. 4 bendrovės iš 20, kuriose ministerija valdo akcijų paketus, 2003 m. patyrė nuostolį, kurio bendra suma sudaro daugiau negu 1 mln. Lt.:
 - 1) Didžiąją dalį bendrojo nuostolio sudarė dviejų bendrovių nuostoliai – AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ nuostolis sudarė 570,8 tūkst. Lt bendrojo nuostolio ir UAB „Buliukų auginimas“, kurios nuostolis sudarė 383,3 tūkst. Lt bendrojo nuostolio;
 - 2) Žemės ūkio ministerija nesiėmė jokių veiksmų, kad būtų išvengta nuostolio;
 - 3) Ministerija deleguoja narius į bendrovių valdymo organus: stebėtojų tarybas, valdybas. Kai bendrovėje yra sudaroma ir stebėtojų taryba, ir valdyba, ministerija įgalioja darbuotojus atstovauti tik stebėtojų taryboje.
3. Remiantis Žemės ūkio ministerijos pateiktais duomenimis ir bendrovių finansinėmis atskaitomybėmis už 2003 m., valstybei apskaičiuotų dividendų suma sudaro 536,4 tūkst. Lt.:
 - 1) 2 bendrovės, kuriose valstybei atstovavo ministerija, nesumokėję dividendų už 2000 m. (UAB Sartų žirgynas) ir už 2001 m. (AB Marijampolės regiono veislininkystė). Nesumokėtų dividendų suma sudaro 67 tūkst. Lt.;
 - 2) Ministerija nesiėmė jokių priemonių, kad būtų išieškota minėta dividendų suma.
4. Žemės ūkio ministerija valdė kontrolinius akcijų paketus 3 bendrovėse, kurioms nustatytos specialios funkcijos, susijusios su valstybės genetinių išteklių išsaugojimu – UAB Vilniaus žirgynas (81,38%), UAB Sartų žirgynas (80,71%) ir UAB Nemuno žirgynas (80,60%):

1. LR Žemės ūkio ministro įsakyme Nr. 344, kuriuo nustatomos specialios funkcijos minėtiems žirgynams, nurodomos iš viso 6 arklių veislės, kurios yra subsidijuojamos
2. ir kurių bandas privalo laikyti ministerijos valdomi žirgynai, nors lietuviškos veislės yra tik 3;
3. Pagrindinės žirgynų pajamos yra išmokos iš valstybės biudžeto, sudarančios 70-97% visų žirgynų pajamų.
5. Ministerija numato teikti VI Valstybės turto fondas 7 bendrovių akcijų paketus privatizuoti 2004–2007 m. Auditorių nuomone, šis laikotarpis turėtų būti maksimaliai sumažintas, nes žemės reformos darbai yra baigiami.

REKOMENDACIJOS:

1. Svarstyti galimybę deleguoti atstovus į bendrovių valdybas.
2. Svarstyti klausimą dėl nuostolingai dirbančių bendrovių vadovų tinkamumo eiti pareigas.
3. Imtis priemonių, kad valstybei būtų išieškoti nesumokėti dividendai.
4. Peržiūrėti LR Žemės ūkio ministro įsakymą Nr. 344 Dėl specialių funkcijų nustatymo SPUAB Vilniaus žirgynas, SPUAB Nemuno žirgynas, SPUAB Sartų žirgynas, svarstant galimybę atsiskaityti nelietuviškų arklių veislių rėmimo.
5. Svarstyti klausimą dėl AB „Marijampolės regiono veislininkystė“, UAB „Algirdišiai“ privatizavimo.

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija

1. Švietimo ir mokslo ministerija kaip valstybės akcijų turėtoja 2003-12-31 atstovavo 15 bendrovėse, kuriose priklausančių akcijų nominali vertė sudarė 13,21 mln. Lt.
2. Įsteigtų akcinių ir uždarytųjų akcinių bendrovių ūkinėje-gamybinėje veikloje, vyko pokyčių, kai kurių bendrovių pagrindinė veikla pasikeitė ir tapo nuoma.
3. Ūkiniais 2002 metais bendrovių pardavimai sudarė 8,79 mln. Lt., gauta 0,27 mln. Lt. grynojo pelno. Nuostolingai dirbo keturios bendrovės. Bendri nuostoliai sudarė 0,23 mln. Bendrovės valstybei pervedė 24470 Lt dividendų už 2002 m.
4. Valdymas, susijęs su bendrovių veiklos priežiūra, nėra pakankamai ir efektyviai realizuojamas:
 1. Nesilaikydama Akcinių bendrovių įstatymo ir bendrovių įstatų nė viena stebėtojų taryba nėra patvirtinusi darbo tvarkos;
 2. Vienos bendrovės valdybos narė 2003 m. buvo ir yra ministerijos Vidaus audito skyriaus vyriausioji specialistė, kuri negali būti valdybos narė;
 3. Švietimo ir mokslo ministerija 2003 m. nesilaikė Atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises, tvarkos ir neįgaliojo ministerijos įgaliotinio visuotiniuose bendrovių akcininkų susirinkimuose iškelti pakankamai ministerijos valdininkų į bendrovių stebėtojų tarybos ar valdybos narius, kad jose būtų užtikrintas Vyriausybės nutarime deleguotų ministerijos atstovų skaičius.

REKOMENDACIJOS:

1. Teikti Vyriausybei siūlymą dėl ministerijos nuostatų papildymo punktu, „atstovauti nustatytą tvarka valstybei, įgyvendinant jai nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamas teises akcinėse bendrovėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse“.
2. Iškelti reikiamą ministerijos valdininkų skaičių į bendrovių valdymo organus.

3. Pertvarkyti dvi bendroves į naujos teisinės formos juridinį asmenį.
4. Vieną bendrovę, kurioje Švietimo ir mokslo ministerija kaip akcijų valdytoja valdo kontrolinį akcijų paketą, perduoti valstybės įmonei Valstybės turto fondui, kad būtų įtraukta į privatizavimo objektų sąrašą.
5. Svarstyti klausimą dėl bendrovių, kuriose valstybei nuosavybės teise priklauso mažiau kaip ½ akcijų perdavimo valstybės įmonei Valstybės turto fondui, kad būtų papildytas privatizavimo objektų sąrašas.
6. Įtraukti į bendrovių, kuriose stebėtojų taryba atlieka formalų vaidmenį, visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę klausimą dėl stebėtojų tarybos panaikinimo.

KITI VALDYTOJAI

Lietuvos Darbo rinkos mokymo tarnyba

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba kaip valstybės akcijų turėtoja atstovavo 14 bendrovių, kuriose turėjo kontrolinius akcijų paketus ir bendra valstybei priklausančių akcijų nominali vertė 2003 metų gruodžio 31 dieną sudarė 9,46 mln. Lt.

1. Įsteigtos uždarnosios akcinės bendrovės vykdo darbo rinkos subjektų profesinį mokymą. Didžiausią darbo rinkos subjektų grupę sudarė bedarbiai.
2. Nemokamas profesinis mokymas nedarbo atveju laikytina valstybės garantija ir yra finansuojama iš Užimtumo fondo lėšų.
3. Vienuolikos bendrovių 2003 metais veikla buvo pelninga. Trys bendrovės 2003 metais dirbo nuostolingai, minėtos bendrovės nuostolingai dirbo ir 2002 metais. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba nesiėmė pakankamai priemonių bendrovių nuostolingumui mažinti.
4. Nepakankama dividendų pervedimo į biudžetą laiku kontrolė.

REKOMENDACIJOS:

1. Aptarti klausimą dėl nuostolingai dirbančių bendrovių vadovų tinkamumo eiti pareigas;
2. Darbo rinkos mokymo centrus reorganizuoti regioniniu principu, siekiant pagerinti jų valdymą ir užtikrinti rezultatyvią veiklą.

Veiklos audito 3-iojo departamento
direktorė

Romualda Masiulionienė

Specialistė

Inga Tarakavičiūtė